

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Методичні вказівки
до практичних занять
з дисципліни “Податки та оподаткування”**

ОДЕСА 2014

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни “Податки та оподаткування”
для студентів VI курсу денної форми навчання за напрямом «Менеджмент»
/ Укладач: Тонконога І.В. – Одеса: ОДЕкУ, 2014, 18 с., укр. мова.

ВСТУП

Систематичні зміни у розвитку ринкової економіки на сучасному етапі, приватизаційні процеси, залучення іноземних інвестицій вимагають глибокого вивчення законодавства з податків та інших правових актів, пов'язаних із запровадженням в життя податкової політики, її реформування, перебудовою фінансово – кредитного механізму управління економікою.

Методичні вказівки до практичних занять призначені для студентів напряму «Менеджмент» денної форми навчання.

Дисципліна «Податки та оподаткування» входить у професійно – орієнтований цикл та є однією з основних загальноекономічних дисциплін, що вивчаються при підготовці фахівців за фахом – «Менеджмент організацій і адміністрування»

Мета викладання дисципліни «Податки та оподаткування» полягає в тому, щоб сприяти студентам у вивченні економічної природи податків, податкової системи України, порядку обліку платників податків і платежів, вивчення об'єкту оподаткування та озброїти студентів необхідними теоретичними знаннями та практичними навичками вміння правильно застосовувати положення законодавчого та інструктивного матеріалу з питань оподаткування, а також складання податкової звітності.

Вивчення дисципліни «Податки та оподаткування» дозволяє творчо і діалектично оцінювати суспільні явища, що проходять в умовах ринкових відносин, здійснювати вірно обчислення податків і платежів та інше.

Дані методичні вказівки складені у відповідності до програми дисципліни «Податки та оподаткування», тому ними необхідно керуватись при вивченні теоретичного матеріалу та виконанні практичних завдань.

Основними питаннями, що мають бути розглянуті у процесі викладання дисципліни є:

- економічна природа та сутність податків;
- податки у фінансовій системі держави та їх класифікація;
- еволюція теорії податків та теоретичні аспекти розвитку оподаткування;
- зарубіжний досвід розвитку системи оподаткування;
- структура податкової системи та аналіз прямих та непрямих податків в Україні;
- становлення системи оподаткування в Україні та подальші шляхи її реформування;
- інтеграція податкової системи України до Європейського економічного простору;
- та інше.

Місце у структурно-логічній схемі: вихідна, після вивчення – дисциплін „Фінанси”, „Бухгалтерський облік”, „Аудит”.

Метою методичних вказівок до виконання практичних занять з дисципліни «Податки та оподаткування» є краще засвоєння теоретичних знань та отримання практичних навичок з оподаткування суб'єктів господарювання та складання податкової звітності.

Оцінювання на практичних заняттях проводиться згідно з робочою програмою.

Методика проведення практичних робіт заключається в усному опитуванні студентів з теоретичних питань та рішенні задач, наведених у цих методичних вказівках.

Перелік

знань, вмінь та навичок, що формуються у ході вивчення навчальної дисципліни «Податки та оподаткування»

Внаслідок вивчення дисципліни студент повинен:

Знати: історичні аспекти розвитку оподаткування, економічну сутність та функції податків, класифікацію податків та їх характеристику, зміст податкової системи, роль та значення податкової політики держави, податкове регулювання та податковий контроль, особливості обчислення і сплати основних видів податків та зборів (обов'язкових платежів), відповідальність платників податків та податкових органів та інше.

Вміти: використовувати нормативно – правові документи, що стосуються порядку сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), визначати ставки податку, об'єкти та суб'єкти оподаткування, порядок нарахування та сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) та скласти відповідні фінансові документи.

Перелік тем практичних занять:

№	Назва та зміст заняття	Кількість годин
1	Податок на доходи фізичних осіб.	2
2	Податок на прибуток підприємств.	2
3	Податок на додану вартість.	2
4	Акцизний податок.	2
5	Екологічний податок	2
6	Збір за спеціальне використання води	2
7	Державне мито та інші податки і збори.	2
8	Спрощена система оподаткування.	2
Усього:		16

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Податок на доходи фізичних осіб.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 116-141], [3, стор. 65-125].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 50-65].

Задача № 1

Заробітна плата працівниці ТзОВ “Лео” Мельник Г.В. за лютий становить 2500 грн. Вона є одинокою матір'ю, яка має двох дітей до 18 років. До бухгалтерії підприємства нею було подано заяву та відповідні документи. Термін виплати заробітної плати 5 і 25 числа кожного місяця.

Необхідно обчислити суму податку з доходів фізичних осіб за лютий, заповнити декларацію (Додаток А) та вказати термін перерахування податку в бюджет.

Задача №2

Громадянин Іванов І.І. сплатив на користь ВУЗу 8000 грн у вигляді оплати за навчання сина у 2012 році. Його заробітна плата становить 15000 грн за 6 місяців. Розрахувати суму податкового кредиту з податку на доходи фізичних осіб.

Задача №3

Громадянин Петров П.П. у травні 2012 року отримав дохід у вигляді виграшу у державну лотерею в сумі 1000 грн та недержавну лотерею в сумі 8000 грн. Витрати, понесені платником податку у зв'язку з одержанням доходів від недержавної лотереї, становлять 150 грн. Розрахувати податок з доходу від виграшу в лотерею.

Тема 2. Податок на прибуток підприємств.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 78-116], [3, стор. 161-193].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 30-50].

Задача № 1

За I квартал поточного року підприємством "А" здійснювались наступні господарські операції:

1. Вироблено та оприбутковано:

Продукції А – в кількості 180000 шт. собівартістю 1,20 грн.

Продукції В – в кількості 210000 шт. собівартістю 1,15 грн.

2. Реалізовано покупцям:

Продукції А – в кількості 110000 шт. по ціні продажу 5,60 грн.

Продукції В – в кількості 165000 шт. по ціні продажу 5,00 грн.

3. Інші витрати виробництва, що підтверджені первинними документами:

- по придбанню сировини і матеріалів – на суму 124000 грн, в т.ч. ПДВ.
- витрати на оплату праці – 80000 грн.
- сума інших податків та зборів – 6200 грн.
- інші виробничі витрати – 174870 грн. в т.ч. ПДВ.
- амортизація основних засобів – 15200 грн.

4. Покупець – підприємство "В" повернуло підприємству "А" готову продукцію С в кількості 1500 штук по ціні продажу 4,60 грн. на загальну суму 6900 грн. в т.ч. ПДВ.

Визначити за I квартал поточного року:

- валові доходи та валові витрати
- об'єкт оподаткування
- податок на прибуток до сплати в бюджет

Задача №2

За 2 квартал 2012 р підприємство ТОВ «Колібрі» мало наступні показники:

- Доходи від продажу товарів склали 139456 грн у т.ч. ПДВ
- доходи від операцій лізингу (без ПДВ)- 32800 грн
- відсотки нараховані банком - 635 грн
- витрати на придбання сировини й матеріалів - 67579 грн у т ч ПДВ
- амортизація виробничого встаткування - 457 грн

Понесено видатки на оплату службового відрядження технолога в сумі 750 грн.;

- 2) нарахована амортизація основних засобів загальновиробничого призначення в сумі 2500 грн.;
- 3) понесені видатки на утримання, експлуатацію та ремонт основних засобів загальновиробничого призначення в сумі 1350 грн.;
- 5) оплачені комунальні послуги в сумі 1600 грн.;
- 9) видатки на страхування доставки сировини 700 грн.;

- 10) на транспортування (переміщення) сировини зі складу було витрачено 3000 грн.
 - відрядження директора - 1230 грн
 - амортизація основних засобів директора - 412 грн
 - оплата проведеного аудиторських послуг аудиторською компанією - 12000 грн (у т.ч. ПДВ)
 - послуги Укртелеком - 234 грн (у т.ч. ПДВ)
 - розрахункове обслуговування банку - 407 грн
 - реклама - 3200 грн
 - витрати на доставку товару в магазин - 1460 грн
 - комісія за реалізацію товару - 2230 грн
 - витрати на страхування товару - 1740 грн
 - витрати на утримання повітряних фільтрів, на водоочищення, утилізацію відходів - 3490 грн
 - витрати на утримання устаткування, здаваного в оренду - 1200 грн
 - послуги Тенет - 120 грн (у т.ч. ПДВ)
- Сума податку на прибуток, сплаченого у 1 кварталі 2012 р. склала - 1420 грн.

Штатний розклад ТОВ «Колібри»

Посада	Зарплата
Директор	5200
Бухгалтер	2100
Майстер виробництва	3210
Технолог	2750
Робітники	7340
Водій	2500
Охоронець	1500
Прибиральниця	1200

Ставка нарахувань ЄСВ - 38,5%.

Розрахувати суму податку на прибуток за 2 квартал 2012 р., заповнити декларацію (Додаток Б) та визначити строки подачі декларації та сплати податку.

Тема 3. Податок на додану вартість.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 141-170], [3, стор. 126-159].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 5-20].

Задача № 1

Фірма протягом податкового періоду одержала такі показники

Назва товарів	Випуск, шт.	Реалізовано, шт.	Вартість за одиницю, в т.ч. ПДВ, грн
А	1400	1680	46,98
Б	3000	2990	55,44
В	1100	1359	32,98

Для виготовлення вказаних товарів фірмою закуплено сировини і матеріалів на 99532 грн. (в т.ч. ПДВ), які використані у виробничому процесі.

На підставі наведених даних необхідно визначити:

- А) податкове зобов'язання;
- Б) податковий кредит;
- В) Суму податку на додану вартість, яка підлягає сплаті в бюджет;
- Г) Заповнити податкову накладну (Додаток В);
- Д) Заповнити реєстр податкових накладних (Додаток Г).

Задача № 2

За вересень місяць обсяг операцій, які облагаються за ставкою 20% без урахування ПДВ складають 25000 грн, в т.ч. – товарообмінні (бартерні) операції – 5000 грн. Експортні операції склали 100000 грн. Обсяг придбання на території України товарів (робіт, послуг), вартість яких включається до складу валових витрат виробництва, без урахування ПДВ – 65000 грн. Імпортовані товари, вартість яких включається до складу валових витрат виробництва, без урахування ПДВ були придбані на суму 40000 грн, ПДВ з цього придбання був сплачений митним органам. Визначити суму податкових зобов'язань і податкового кредиту, а також суму ПДВ, що підлягає сплаті (відшкодуванню) за підсумками поточного звітного періоду. Заповнити Податкову декларацію з податку на додану вартість (Додаток Д). Дати пояснення і коментарі про порядок проведення розрахунків і заповнення звіту.

Задача № 3

За вересень місяць обсяг оподатковуваних операцій за ставкою 20% без ПДВ склали 25000 грн., у тому числі - товарообмінні (бартерні) операції - 5000 грн. Операції, які не є об'єктом оподаткування становлять 12500 грн. Обсяги придбання на митній території України товарів (робіт, послуг), вартість яких включається до складу валових витрат виробництва (обігу) без ПДВ становлять 15000 грн. Сума ПДВ попереднього звітного періоду, що зменшує суму податку підлягає сплаті в поточному звітному періоді, становить 500 грн. Визначити величину податкових зобов'язань і податкового кредиту, а також суму ПДВ, що підлягає сплаті

(відшкодуванню) за підсумками поточного звітного періоду. Заповнити Податкову декларацію з податку на додану вартість (Додаток Д). Дати пояснення та коментарі про порядок проведення розрахунків і заповнення звіту.

Тема 4. Акцизний податок.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 170-190], [3, стор. 207-218].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 20-30].

Задача № 1

На підставі даних таблиці вирахувати акцизний податок, скласти розрахунок на бланку встановленої форми (Додаток Е) та вказати терміни сплати в бюджет.

Покупці	Вид продукції	Кількість реалізованої продукції, літрів	Дата оплати рахунків
А	Горілка (40%спирту)	1200	04.03
Б	Лікер (25%спирту)	810	10.03
В	Коньяк (42% спирту)	1400	13.03

Задача № 2

Підприємство ввозить в Україну автомобіль вартістю 8000 доларів США. Вартість транспортування, страхування та брокерські послуги становлять 300 доларів США. Об'єм циліндрів двигуна 1590см³.

Необхідно визначити податки, які сплатить підприємство:

1. Суму акцизного податку.
2. Суму ввізного мита.
3. Суму ПДВ.

Ставка митних зборів для предметів, митна вартість яких понад 1000 доларів США (згідно з постановою КМУ “Про ставки митних зборів”) становить 0,2% від вартості товару).

Задача № 3

Підприємство - платник акцизного податку виготовило на митній території України у вересні табачні вироби (сигарети з фільтром – 1000 пачок) на суму 10000 грн. Оплату акцизного податку підприємство у вересні не проводило. Визначити суму нарахованого акцизного податку та результати його перерахування до бюджету. Заповнити Розрахунок акцизного податку (Додаток Е). Дати пояснення та коментарі про порядок проведення розрахунків і заповнення звіту.

Тема 5. Екологічний податок.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 193-200].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 78-85].

Задача № 1

У 2 кварталі 2011 р. завод «Електронмаш» здійснив викиди в атмосферне повітря марганцю і його сполук у розмірі 3 тонн, окису вуглецю в розмірі 30 тонн. Розрахувати суму екологічного податку та заповнити розрахунок (Додаток Є), визначити строки сплати податку до бюджету.

Задача № 2

Підприємство - виробник і оптовий торговець паливом продало за 3 квартал 2011 р. 40 тонн авіаційного бензину та 30 тонн дизельного біопалива. Розрахувати суму екологічного податку та заповнити розрахунок (Додаток Є), визначити строки сплати податку до бюджету.

Задача № 3

ПП «Вікторія» протягом I кварталу 2011 р. розмістило 400 т відходів. Відходи розміщуються за межами населених пунктів на відстані понад 3 км від їхніх меж у спеціально створених місцях складування (полігони), що не забезпечують захист атмосферного повітря та водних об'єктів від забруднення. Розрахувати суму екологічного податку.

Задача № 4

Торговельне підприємство «Лотос», зареєстроване у м. Києві, за I квартал 2012 р. скинуло 4 т нітратів та 3,5 т дизельного сульфатів у річку Дніпр. Розрахувати суму екологічного податку та вказати строки подачі декларації та його сплати.

Тема 6. Збір за спеціальне використання води.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 232-236], [3, стор. 252-254].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 85-96].

Задача № 1

На підставі наведених даних обчислити плату за спеціальне використання водних ресурсів та заповнити декларацію (Додаток Ж).

Використання води підприємством у IV кварталі минулого року

Назва водогосподарської системи	Затверджений ліміт використання води на квартал, м ³	Фактично використано, м ³	Норматив плати за воду, коп.
Із загальної системи водопостачання	20000	23100	3,56
Із власної свердловини	16200	10200	4,72

Задача № 2

У м. Києві розташоване ВАТ, яке використовує прісну воду для власних потреб у обсязі 9500м³. Затверджений ліміт з використання води – 10000м³. Має на балансі підприємства 44 вантажні автомобілі з об'ємом двигунів 2400см³, 5 автокарів із об'ємом двигунів 900см³, 2 моторні човни із об'ємами двигунів 950см³.

Необхідно визначити:

Податок за першу реєстрацію транспортного засобу та інших самохідних машин.

Плату за спеціальне використання прісних водних ресурсів.

Тема 7. Державне мито та інші податки і збори.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [10, стор. 218-225].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 73-78].

Задача № 1

Визначити суми ввізного мита, митних зборів та ПДВ, які повинно сплатити в бюджет мале підприємство, виходячи з таких даних:

Показники	Одиниця виміру	Згідно даних митної декларації
1. Вартість придбаних імпортованих товарів	дол. США	47000
2. Ставка мита по єдиному	%	20

митному тарифу		
3. Ставка митного збору	%	0,15
4. Виручка від перепродажу імпортованих товарів в Україні	Грн.	91600

Примітка: курс НБУ 1\$ - 7,92грн.

Задача № 2

У Житомирі розташоване ВАТ, яке займає земельну ділянку площею 15га. Частина цієї ділянки (1,5 га) здається в оренду політехнічному інституту під гуртожитки.

Необхідно визначити:

Суму земельного податку, яке сплатить ВАТ м.Житомира за звітний період.

Примітка: ставка податку 27,15коп/м², коефіцієнт –2,5.

Задача № 3

За звітний період підприємство одержало виторг від реалізації алкогольних напоїв та пива (з НДС) в сумі 24000 грн., а наростаючим підсумком з початку року - 120000 грн. Визначити суму нарахованого збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Привести пояснення та коментарі про порядок проведення розрахунків і заповнення звіту.

Тема 8. Спрощена система оподаткування.

При підготовці до практичного заняття повторити теоретичні положення по наступній літературі: [2, стор. 225-230], [3, стор. 194-207].

Розглянути приклади рішення типових задач у літературі: [4, стор. 78-85].

Задача № 1

ТОВ "Каштан" пройшло державну реєстрацію 20 листопада 2011 року. У грудні 2011 року підприємство отримало Свідоцтво про право сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва - юридичною особою, за ставкою 5% без сплати ПДВ.

Операції, які були здійснені підприємством у грудні 2011 року, представлено в таблиці.

№ з/п	Дата	Зміст операції	Сума, грн.	Документ
1.	03.12.2011 р.	Перераховані постачальнику кошти за товар	20000,00	Платіжне доручення N 1 від 03.12.2011 р.
2.	04.12.2011 р.	Отримані кошти за відвантажений раніше товар	20000,00	Банківська виписка N 274 від 04.12.2011 р.
3.	04.12.2011 р.	Отримано кошти за проданий товар	30000,00	Банківська виписка N 274 від 04.12.2011 р.
4.	08.12.2011 р.	Відвантажено оплачений раніше товар	30000,00	Накладна N 214 від 08.12.2011 р.
5.	09.12.2011 р.	Отримано передоплату в рахунок майбутньої поставки товару	70000,00	Банківська виписка N 275 від 09.12.2011 р.
6.	09.12.2011 р.	Нараховано заробітну плату працівникам	5000,00	-
7.	09.12.2011 р.	Утримано із зарплати працівників ЄСВ	950,00	-
8.	10.12.2011 р.	Відвантажено товар покупцеві	70000,00	Накладна N 1 від 10.12.2011 р.
9.	10.12.2011 р.	Отримано кошти в банку для виплати зарплати працівникам	4050,00	Грошовий чек N АА0000001 від 10.12.2011 р.
10.	10.12.2011 р.	Перераховано ЄСВ	950,00	Платіжне доручення N 4 від 10.12.2011 р.
13.	10.12.2011 р.	Видано зарплату працівникам	4050,00	Платіжна відомість N 1 від 10.12.2011 р.

Розрахувати суму єдиного податку, заповнити декларацію (Додаток 3) та вказати строки його сплати.

Задача № 2

Приватний підприємець Коломієць І.В. здійснює торговельну діяльність без використання найманої праці. Він застосовує спрощену систему (сплачує єдиний податок) і не є платником ПДВ. На протязі 2012 року підприємцем було отримано доходів (виручки) на суму 15 тис. грн., а витрат понесено на суму 12 тис. грн.

Операції, які були здійснені підприємцем у 2012 році, наведено у таблиці.

N п/п	Дата	Зміст операції	Сума, грн.
1.	10.01.2012 р.	Отримано кошти за товар від ПП «Зоря» (єдиний податок)	2000,00
2.	07.02.2012 р.	Перераховано кошти за доставку товару	100,00
3.	10.02.2012 р.	Оприбутковано оплачений раніше товар	2000,00
4.	11.03.2012 р.	Отримано оплату за товар від покупця- фізичної особи	3000,00
5.	11.03.2012 р.	Відвантажено товар покупцеві	3000,00
6.	12.04.2012 р.	Перераховано постачальнику кошти за товар	7300,00
7.	05.05.2012 р.	Перераховано постачальнику кошти за товар	5700,00
8.	16.06.2012 р.	Оприбутковано оплачений раніше товар	7300,00
9.	17.12.2012 р.	Отримано оплату за товар від покупця – ТОВ «Фіалка» (платник податків на загальних підставах)	10000,00

Визначити до якої групи відноситься підприємець, розрахувати суму єдиного податку та вказати строки його сплати.

ВИСНОВКИ

Податкове законодавство України є одним із самих складних в правовій системі України. При цьому, спостерігається тенденція щодо його нестабільності. Проте, як показує практика його правозастосування, зміни, що вносяться до законів України з питань оподаткування, досить часто спричиняють нові проблеми.

Податки – дуже складна й надзвичайно впливова на всі економічні явища та процеси фінансова категорія. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки – це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу.

Із другого боку, податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп. На сьогодні податки – це найефективніший інструмент впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, масштаби соціальних гарантій населенню.

Оскільки податки – це по суті продукт еволюції економіки і держави, то податкова система формується перш за все під впливом об'єктивних чинників. У той же час у сучасній демократичній правовій державі запровадження тих чи інших форм оподаткування є результатом волевиявлення членів парламенту, компромісу інтересів різних політичних партій, які у свою чергу представляють інтереси різних верств суспільства.

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, це сукупність встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає в тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулюючої забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

Податкова система повинна включати досить широке коло податків різної цілеспрямованості, оскільки практично неможливо щоб одночасно в одному податку цілком реалізувалися обидві функції

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правова література:

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців» №755 – IV від 15.05.03 року;
2. Податковий кодекс України// Голос України, №230, 2010 р. – С.4-62

Основна література:

3. Онисько С.М., Тофан І.М., Грицина О.В.Податкова система: Підручник./За загальною редакцією С.М. Онисько.-Львів: Магнолія Плюс,2005.-336 с.
- 4.Ярема Б.П., Маринець В.П. Податкова система: Збірник задач та тести: Навчальний посібник- Львів: Магнолія Плюс,2005.-275 с.
5. Азаров М.Я., Бондаренко Г.І., Мельник П.В. та ін. Про податки і збори населенню України.:Посібник –Ірпінь: Академія ДПС України, 2001р.-225 с.

Додаткова література:

- 6.Білик М.Д., Золотько І.А. Податкова система України: Навч. – метод. Посібник для самост. Вивч. дисц. – К.:Знання, 2000.-198 с.;
7. Буряковський В.В. та ін. Податки: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 611 с.
8. Податкова система України. Практикум: Навчальний посібник / Мельник П.В., Данілов О.Д., Ходаківська В.П., Вдовиченко М.І., Сунцова О.О. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 256 с.
- 9.Геча П.Т., Доля Л.М. Основи податкового права: Навч. посібник. – К.:Знання, 2003.-450 с.;
- 10.Гончар І.В. та ін. Претезійно-позовна робота органів державної податкової служби України: Навчальний посібник .-К:Право,2002.-239 с.

11. Гридчина М. В., Тропина В. Б., Вдовиченко Н.И. Калина А. В. Налоговая система Украины: Учеб. пособие. — 3-е изд., испр. и доп. — К.: МАУП, 2003. — 144 с.
12. Ісашина Г.Ю. Податковий менеджмент: Навчальний посібник. — К.: ЦУП, 2003.-560 с.;
13. Кушнарьова Т.Є., Кучерявенко М.П. Система податкових органів України.- К.:„Торсінг”, 2000. - 240с.;
- 14.Мельник П.В., Грицаєнко І.А., Іванишина О.С. Оподаткування підприємницької діяльності: Навч. Посібник. — К.:Кондор, 2003.-160 с.;
- 15.Онищенко В.О., Податковий контроль. Основи організації: навчальний посібник. — К.: Експорт-Про, 2003.- 431 с.;
- 16.Тимченко О.М., Податковий менеджмент: навч. — метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К: КНЕУ. — 2001. — 150 с.

ДОДАТКИ
Бланки податкової звітності
платників податків